

Katrin Boeckh,
*Stalinismus in der Ukraine. Die Rekonstruktion des
sowjetischen Systems nach dem Zweiten Weltkrieg,*
Harrasowitz Verlag, Wiesbaden, 2007, 606 str.

Једна од савремених тенденција историографије о XX веку представља поновно фокусирање истраживачке пажње на изучавање различитих историјских феномена везаних за узроке, ток, природу и последице Другог светског рата. Посебну карактеристику тих истраживања представља усмеравање интересовања на оне аспекте Другог светског рата и доба које је уследило по његовом завршетку а који су досадашњим инсистирањем на изучавању дипломатске и војне стране сукоба и његових последица уз дистанцирање већине историчара од идеолошки и политички „непопуларних” тема, остали затамњени. Један од резултата таквог приступа истраживању је и студија Катрин Бек о карактеру стаљинизма на простору Украјине непосредно по окончању Другог светског рата. Иначе, Катрин Бек, истраживач у минхенском Институту за источну Европу, широј стручној јавности је позната као врстан познавалац историје источне и југоисточне Европе у XX веку, посебно историје Балкана и Украјине.

У композицијском смислу ова обимна студија се састоји из предговора, три заокружене тематске целине, прилога и списка коришћених извора и литературе. У предговору (11–46 стране) ауторка је јасно истакла циљеве свог рада, представила читаоцима шире одлике стаљинизма као вида друштвеног и политичког система и отворила низ истраживачких питања. У оквиру предговора Катрин Бек је критички анализирала постојећу литературу, као и бројне објављене и необјављене изворе које је користила у свом раду. Оно што овој студији посебно даје на квалитету јесте коришћење великог броја необјављених и до сада непознатих архивских извора који се чувају у оквиру фондова Централног државног архива Украјине у Кијеву, обласних државних архива у Љвову, Харкову и Одеси, као и Државног архива социјално-политичке историје и Државног архива Руске федерације у Москви. Ауторка је у свом истраживању користила и богате фондове немачких Архива спољне политике у Берлину и Државног архива у Регенсбургу. Сем тога, коришћена је и украјинска штампа из тог периода, као и богата релевантна историографска и мемоарска литература.

Прво поглавље (47–136 стране) се односи на историју Украјине током Другог светског рата. У том делу су у краћим цртама представљене војне операције током рата, детаљно анализиран карактер немачког окупационог система на украјинском тлу и опширно приказано стање у периоду реинтеграције Украјине у састав Совјетског Савеза до завршетка Другог светског рата.

Централни део студије јесте друго поглавље (137–532 стране) у коме су детаљно представљени и анализирани различити фактори ресовјетизације и рестаљинизације на простору Украјине по завршетку Другог светског рата. Ауторка је настојала да, на основу обиља расположивих изворних података осветли односе између партије и државе, односно утврди границу између карактера партијске организације и њене контролне и управљачке улоге у совјетском и украјинском друштву. Такође, посвећена је посебна пажња анализи карактера и улоге пропаганде у том процесу. Како је Украјина у националном и демографском смислу

представљала конгломерата различитих нација које су током рата имале различит однос према совјетском и немачком окупационом систему, детаљно је анализирано и национално питање на том простору, при чему је посебно приказан однос совјетских власти према сваком народу појединачно. У оквиру истог поглавља детаљно је реконструисана слика украјинског друштва у послератном периоду, а посебно су анализирани друштвене, економске и верске особености посматраног простора.

Треће поглавље (533–553 стране) јасно говори о изузетно модерном приступу ауторке посматраном проблему. Наиме, Катрин Бек се потрудила да на релативно малом простору компаративно прикаже сличности и разлике између стаљинизма на простору Украјине пре и после Другог светског рата, као и да на јасан начин истакне дистинкцију између континуитета и дисконтинуитета, старог и новог приступа у изградњи стаљинистичке државе и друштва у Украјини.

На крају монографије се налазе детаљни спискови коришћених извора и литературе, као и списак скраћеница, регистри личних имена и географских појмова и упоредни списак старих и нових назива насеља. Велики број статистичких података представљен је на веома прегледан начин кроз 41 табелу. Студија садржи и две прегледне карте територијалног развоја Украјине у ратном и послератном периоду, као и један графикон којим су представљени развој и трансформација совјетских државних институција.

Опште узевши, студија Катрин Бек представља изузетан допринос јаснијем сагледавању карактера совјетског друштвеног, политичког и економског система у доба владавине Јосифа Висарионовича Џугашвилија Стаљина. Обиље коришћених објављених и необјављених архивских извора и релевантне мемоарске и историографске литературе дају посебан вредносни печат овом делу. Такође, начин сагледавања посматраних проблема из различитих углова чини ово дело незаобилазним штивом истраживача који за тему имају феномен Стаљинове владавине.

Mr Александар ЖИВОТИЋ

Приватни живот код Срба у 20. веку,
приредио Милан Ристовић,
Слио, Београд, 2007, 956 стр.

Издавачка кућа Слио је недавно објавила четврти, последњи том *Историје приватног живота* на тлу српских земаља, у коме је разматрана приватност људи у „кратком 20. веку”. Приређивач професор Милан Ристовић и аутори су се нашли су се пред великим изазовом. Требало је реконструирати историју приватности једног народа који је у 20. веку „променио” неколико држава, живећи у крајевима који су се драматично разликовали по степену културно-економске развијености.

Прошли век у српској, као уосталом и у европској историји, обележиле су нагла модернизација и урбанизација, пресељавање становништва из села у градове, незапамћени технолошки и привредни развитак, еманципација жена, појава електронских медија, али и страховита ратна разарања, огромни демографски губици, честе политичке кризе и друштвени ломови и тоталитарни режими. Све ове, како